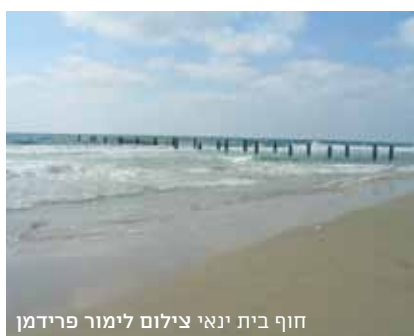

נחל אלכסנדר צילום דורון ניסים

ניהול חופי רחצה

חוף בית ינאי צילום לימור פרידמן

השמירה על ערכי הטבע, הנוף והמורשת באתרים קולטי קהל אגב מתן שירות למבקרים היא מלאכה מורכבת. רועי שטראוס, מנהל הגן הלאומי, אחראי בגן לאומי נחל אלכסנדר-חוף בית ינאי על שני מתחמים שונים – שלכל אחד מהם דרכי ניהול שונות. לדבריו, חלקו המזרחי של הגן, באזור חורבת סמרה, מתמלא בחורף במטיילים, ואילו בקיץ, אלפי נופשים ומתרחצים נוהרים אל המתחם המערבי, הכולל את אזור הדיונות, את שפך נחל אלכסנדר ואת רצועת חוף בית ינאי - שחלקה מוכרז לרחצה. ברשות משקיעים רבות בטיפוח האתרים, בתחזוקה ובתשתיות, אבל בכל הנוגע לניהול חופי רחצה, המשימה רגישה יותר. לדברי ד"ר יריב מליחי, אקולוג הרשות, נקודת המוצא לניהול החופים היא הרצון למצוא איזון בין הטבע לאדם. חוף הוא בראש ובראשונה בית גידול של חי וצומח שצריך לשמור עליו. נוסף לכך, כדי לאפשר לנופשים ולרוחצים ליהנות ממתת הטבע, נקבעו כללים שהגדירו מהו חוף מוכרז, מה מותר ומה אסור לעשות בו, מהן שעות הפעילות ואפילו היכן מותר ללון. על פי גישה זו מתאפשר בילוי בחוף אגב צמצום ההפרעה לטבע והפגיעה בחי ובצומח. בחניון הלילה, למשל, חל איסור על הפעלת גנרטורים, תאורה, מוזיקה או הדלקת מדורות. הבערת אש מתאפשרת רק בתוך חצאי חביות הנמצאות בחוף למטרה זו. מקלחות עם מים חמים, שירותים הפתוחים בכל שעות היממה ופיקוח רצוף בחוף, כל השנה, מאפשרים לציבור ליהנות משהייה בחוף, אגב שמירה הן על ניקיונו והן על הטבע.

טבע פראי, עם גבעות כורכר, עם חורשות איקליפטוסים מצלות ובחורף - עם שלל פריחות מרהיבות. אחת האטרקציות המוכרות במקום היא הצבים הרכים, שחיים בנחל דרך קבע ושאוכלוסייתם בו היא הגדולה בארץ. "גשר הצבים" הוא תחנת חובה למטיילים, ואפשר לצפות ממנו בצבים הגדולים הרובצים על הגדות ונהנים מהחיים. חשוב ליכור שמספר הצבים קטן בעשורים האחרונים ונעשים מאמצים רבים לעידוד הרבייה (ראו מסגרת). בלב הגן הלאומי ולצד הנחל הזורם לאטו, משתרעת חורשת איקליפטוסים עצומה שמתאימה לפיקניקים ולהתכנסויות. אפשר לטייל במרחב,

ואירועי גשם גדולים הסתיימו בעבר בהצפות נרחבות. כחלק מהשיקום הורחב האפיק הצר וכך נמנעו הצפות נשנות. לאורכו יש עדיין כמה נביעות שמוזנות אותו כל השנה.

גשר הצבים, חורבת סמרה וחופי יפהפה
הנחל זורם לאורך 32 קילומטר, ובארבעת הקילומטרים האחרונים שלו הוא מוכרז כגן לאומי נחל אלכסנדר-חוף בית ינאי. אף שהמקטע קטן יחסית (ממסילת הרכבת עד לים), שטח הגן רחב ידיים (3,740 דונם) והוא משמר לצד הנחל גם צמחייה עשירה, בעלי חיים מרתקים, חולות נודדים ואתרים היסטוריים. טיול בגן מזמן מפגש עם

וכך נפגשים השניים ובאופן סמלי מעלים על נס את גדול מלכי היהודים. מקורות הנחל מתהווים באזור שכס, אי שם בין הר גריזים להר עיבל, ומשם גולשים היובלים מערבה. הנחל מבקע דרכו באזור השרון אך פונה בדרמטיות צפונה עד נקודת השפך לים. עד לפני שני עשורים סבל נחל אלכסנדר מזיהום חריף, אבל אז הוקמה המנהלה לשיקום נחל אלכסנדר שאיגדה גופים ומועצות ופעלה לשקם ולנקות אותו, והנחל הפך למוקד למטיילים רבים. לנחל יש אופי שיטפוני שמושפע מכמות המשקעים שהוא מנקז. אגן הניקוז שלו, המשתרע על פני שטח רחב של כ-550 קילומטר רבוע, מתחיל במורדות השומרון ומתפשט אל לב השרון,

אלכסנדר ינאי, המלך היהודי הגדול בהיסטוריה, היה ידוע בזכות עוצמתו וכיבושיו הגדולים. על שמו קרויים שני גנים לאומיים סמוכים, המשלימים זה את זה - גן לאומי נחל אלכסנדר וגן לאומי בית ינאי. כיאה לנחל שנקרא על שם המצביא הדגול, נחל אלכסנדר הוא הגדול ביותר שבנחלי השרון. הוא משתרע על פני שטח גדול, ויתרונותיו על פני נחלים אחרים - בעיקר נקודות החן הרבות שלאורכו ושלל האתרים המנקדים את מסלול זרימתו - הפכו אותו לפופולרי במיוחד. גן לאומי בית ינאי הוא מהחופים המוכרים, היפים והאטרקטיביים ביותר שיש לרצועת החוף הישראלית להציע. נחל אלכסנדר נשפך לים בשולי גן לאומי בית ינאי,

בעקבות אלכסנדר ינאי

נחל אלכסנדר זורם בלב השרון ונשפך אל הים באזור גן לאומי בית ינאי. טיול בנחל ובגן הלאומי מבטיח מפגש עם טבע פראי ועם היסטוריה מעניינת - כשברקע אחד החופים היפים ביותר ברצועת החוף הישראלית
כתבה: אורלי גנוסר

חורבת סמרה צילום דורון ניסים

שומרים על הטבע

בגן לאומי בית ינאי פועלת רשות הטבע והגנים עם מתנדבים נאמני נחל אלכסנדר לשימור אוכלוסיית הצבים הרכים בנחל. תוכנית רב-שנתית, הכוללת ניטור ומעקב לצד פעילות לעידוד הרבייה כמו הכנת משטחי הטלה ומיגון קנים, מסייעת בשמירה על אוכלוסייתם. בחוף הים חיות אוכלוסיות צבים אחרות - צבים חום וצב ים ירוק, הנמצאים אף הם בסכנת הכחדה, ונעשות פעולות למיגון הקנים כדי לסייע לצבונים להגיע לים עם בקיעתם. בשולי הנחל וברחבי הגן גדלה צמחיית גדות עשירה מאוד, אך כמה מהצמחים הם מינים פולשים שאינם נמנים עם צמחי הארץ ופוגעים במערכות האקולוגיות הטבעיות. הפתרון למיגורם של אלה הוא כריתה ועקירה, פעולה ארוכת טווח ועיקשת שתרחיק אותם לצמיתות ותסייע באישוש המינים המקומיים. הרשות עמלה על כך זה כמה שנים. בגן מתקיים גם פרויקט השבה של צמחים בסכנת הכחדה ובהם חומעת האווירון ואירוס הארגמן. פעולה נוספת נוגעת לנדידת החולות. חולות החוף נעים מזרחה ויוצרים את הדיונות, אך כבישים ומכשולים מעשי אדם מקשים על הטבע להשלים את המשימה. עובדי הרשות מעבירים מדי שנה חולות ממערב למזרח וכך דואגים לאספקה סדירה שעוזרת לטבע להמשיך ולתפקד.

בונים ארמונות בחול

במהלך חג סוכות תתקיים בגנים הלאומיים נחל אלכסנדר-חוף בית ינאי ופלמחים תחרות משפחתית בפיסול בחול. מדי שנה מזמינה רשות הטבע והגנים את הציבור לקחת חלק בתחרות ועל הדרך גם ליהנות מספורים מודרכים ומעמדות הסברה בנושאי שמירת טבע.

פרטים נוספים בעמ' 46.

על אניות וירדו מצריימה. וזה לא נגמר כאן. בימי המנדט עגנו בסמוך אניות מעפילים ונוסעיהן הוברחו ארצה. אפילו אלטלנה המפורסמת עגנה כאן לזמן קצר לפני שהמשיכה לתל אביב אל סופה המר. התחנה האחרונה במסלול היא חוף בית ינאי, כאמור מהחופים היפים בארץ, המציע שירותי הצלה, סככות צל, שירותים ומקלחות וחניון לקמפינג. החוף נקי ומטופח, תענוג לעיניים ולנשמה.

לגלות בחורף מקבצי רקפות וליהנות בחלק הצפוני מעצי ארץ ישראל, כמו החרוב והאלה שהחלו לצמוח בשטח. אחד האתרים המעניינים בגן הוא חורבת סמרה הניצבת על גבעת כורכר בשולי הנחל. החורבה שימשה כתחנת מכס של הטורקים בסוף המאה ה-19 ושרידי המבנה שנתרו כאן מאופיינים באדריכלות העות'מאנית ומציגים קשתות וקמרונות. ממערב לגבעה נשקף נוף יפהפה של הים. גבעת הכורכר היא שריד לתהליך בן מיליוני שנים, שבו רובדו שכבות של חול זו על גבי זו, ועם מינרלים שהוסיף הים הפכו לסלע הכורכר האנדמי (ייחודי) לישראל. היום נותרו ברצועת החוף מעט מאוד רכסי כורכר והשאיפה היא לשמר אותם ולמנוע פיתוח בסביבתם. נחל אלכסנדר נשפך אל הים מצפון לגן לאומי בית ינאי, ושלא כמו בנחלים אחרים, לשפך יש עבר מלא אקשן. בתקופה העות'מאנית, בסביבות המאה ה-19, היה כאן נמל קטן ששימש למסחר באבטיחים. אחת הסברות היא שהשם אלכסנדר ניתן לנחל על שמו של אלכסנדר אבו זבורה, סוחר אבטיחים ידוע שנהג לייצא את סחורתו למצרים. אבו זבורה היה משיט את האבטיחים על רפסודות משכם לאזור השפך ומשם, מנמל אבו זבורה הסמוך, הם הועמסו